

AB KOMİSYONU 2008 TÜRKİYE İLERLEME RAPORU

Dilek İştar Ateř, Suna Orçun & Bahadır Kaleağası TS/BXL/08-09, 3 Kasım 2008

GENEL GÖRÜNÜM

AB Komisyonu'nun 1998'den beri yayınladığı ilerleme raporları aday ülkelerin bir yıllık değerlendirmesi niteliğindedir. Raporlar aday ülkelerin üyelik hedefi doğrultusunda siyasal, ekonomik ve hukuksal bir bilançosu olarak hazırlanırlar. AB Komisyonu'nun Genişleme Genel Müdürlüğü eşgüdümünde, ekonomi, telekom, enerji, tarım gibi farklı birimlerin katkısıyla oluşurlar. Raporların ana metni teknik bir özellik taşımakla birlikte, giriş ve siyasal değerlendirmelerle ilgili bölümlerinde AB Komisyonu aday ülkeler hakkında siyasal yorumlarını yansıtır. Ayrıca tüm aday ülkeler için hazırlanan genel bir "Strateji Belgesi" de raporlarla birlikte yayınlanır ve AB Komisyonu'nun siyasal tutumlarını özetler.

Bu çerçevede, raporun incelenmesi ve AB yetkilileriyle görüşmelerimiz sonucunda Türkiye için hazırlanan 2008 raporunda dikkat çeken noktalar şunlardır:

1. AB Komisyonu'nda bürokratik ve siyasal düzeyde Türkiye'nin AB üyeliğine olan çoğunluk desteği sürmekte.
2. Raporun nesnel, eksiksiz ve tarafsız olması için gösterilen özen, bu desteğin saygınlığı ve etkisi açısından da önemli. Bu nedenle Türkiye hakkındaki eleştirilerde yıkıcı olmayan fakat dolambaçsız bir söylem tercih edilmekte.
3. Demokrasi, ekonomik yönetim, mevzuat uyumu ve idari yeterlilik gibi alanlardaki eleştiriler aynı zamanda Türkiye'nin AB üyeliğine giden somut yol haritasını şekillendirmekteler. Bu sürecin önündeki engellerin akılcı bir tartışma içinde ve münhasıran çözüm yolları belirli bir nitelikte tanımlanmaları Türkiye'nin de çıkarıdır. Böylece zaman zaman AB içi tartışmalarda ön plana çıkan kültürel önyargılı veya duygusal iç siyaset odaklı söylemlerin Türkiye'nin AB üyeliğinin kurumsal yapısının dışında kalması sağlanmaktadır.
4. Türkiye'yi destekleyen AB Komisyonu, raporlarında tarafsızlık ve olumlu etki hedefleri içinde sıraladığı eleştirilerin istismarından da kaygı duymaktadır. Bu eleştirilerin Türkiye karşıtı bazı Avrupalı siyasal çevrelerin tutumlarını güçlendirecek birer araca dönüşmemeleri için duyarlı bir denge söz konusudur. Bu yönde biz de AB yetkilileriyle temaslarımızda yönetsel boyuttaki telkinimizi her zaman vurgulamaktayız: "Türkiye'nin AB üyeliği yolundaki sorunlarının çözümü yine bizzat bu sürecin etkin işlemesindedir. Bu sorunların bahane ederek çözüm sürecine karşı çıkmak yanlıştır; Avrupa değerleri ve ortak çıkarlarıyla çelişir".

5. AB içi dengeler nedeniyle bu raporun yansıtamadığı bazı olumsuz etkenler var. Raporu Komisyon hazırlıyor fakat AB Bakanlar Konseyi'nin de onaylayabileceği bir içerik gerekmekte. Bu nedenle Komisyon'un diğer girişimlerinde daha açık vurgulayabileceği iki konu raporda yer almamakta: Güney Kıbrıs yönetiminin KKTC ile görüşmelerde yetersiz çözümcü yaklaşımı ve Fransa, Almanya ve Avusturya'daki bazı siyasetçilerin Türkiye karşıtı söylemlerinin Türkiye'nin AB'ye uyum çalışmalarına olumsuz etkisi.
6. Raporda yer alan Türkiye'nin siyasal, ekonomik ve mevzuat eksiklerinin işaret ettiği yalın bir gerçek var: Türkiye AB üyesi olmak istediği halde bunun gereklerini yerine getirmekte zafiyet gösteriyor. Siyasal liderlik, bürokratik disiplin ve toplumsal iletişim yetersiz.
7. AB üyeliği yalnızca teknik mevzuat uyumundan ibaret değil. Gerekli kapsamlı reformlar aynı zamanda Türkiye'nin 21. yüzyılda küresel rekabet gücü yüksek bir ülke olması için elzem ilerleme alanlarıdır: eğitim, kayıtdışı ekonomi, iş piyasası, tarım, bölgesel kalkınma, bilgi teknolojileri, enerji, ...
8. Türkiye AB üyeliği hedefinde önemli kazanımlara da sahip: mevcut başarılı reform birikimi, bürokrasi, özel sektör, sivil toplum ve akademik yaşamdaki insan sermayesi, son yedi yıldaki ekonomik atılımlar, Kafkasya ve Orta Doğu'daki dış politika başarıları, ... Önemli olan küresel değişimler, Avrupa'daki gelişmeler ve Türk toplumunun dinamizmi dikkate alındığında göreceli bir zaman kaybına düşmemektir.

İLERLEME RAPORU

Bu ön değerlendirmeler AB Komisyonu'nun 5 Kasım'da yayınlacağı Türkiye İlerleme Raporu taslağı üzerinden 3 Kasım itibarıyla gerçekleştirilmiştir. Taslak İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin devam ettiği, bu çerçevede AB Komisyonu'nun toplam 33 müzakere başlığına ilişkin tarama raporunu AB Bakanlar Konseyi'ne ilettiği, halihazırda 8 başlığın müzakerelere açıldığı, 1 adet başlığın da geçici olarak kapatıldığı ve ayrıca AB'nin 9 başlıkta daha müzakerelere başlanabilmesi için Türkiye'nin gerekli hazırlıkları tamamlamasını beklediği belirtiliyor.

AB-Türkiye arasında genişletilmiş siyasi diyalogun devam ettiği, Şubat, Mayıs, Temmuz ve Eylül aylarında gerçekleştirilen toplantılarda Türkiye'nin Kopenhag siyasi kıstaslarıyla ilgili olarak karşılaştığı güçlükler konularına değinildiği, Irak, Orta Doğu ve Kafkaslar başta olmak üzere AB ve Türkiye'nin ortak çıkarlarını içeren bölgelere yönelik konuların görüşüldüğü hatırlatılıyor.

Gümrük Birliği çerçevesinde AB-Türkiye ilişkilerinin gelişmeye devam ettiği, Türkiye'nin AB'nin 7. ticaret ortağı konumuna geldiğinden övgüyle söz edilirken, Türkiye'nin G.Kıbrıs'a yönelik kısıtlamaları kaldırmamış olması eleştiriliyor. Ayrıca ticaret önündeki teknik engeller, ithal izinleri, devlet yardımları, fikri mülkiyet haklarının uygulanması konularındaki eksikliklerin devam ettiğine dikkat çekiliyor.

Aralık 2006 tarihinden bu yana Türkiye'nin geri kabul anlaşması müzakerelerini sürdürmediği vurgulanıyor.

Mali yardımlar konusunda ise Katılım Öncesi Mali Yardım (IPA) kapsamında 2008 yılında Türkiye'ye toplam 540 milyon €'luk kaynak aktarıldığı, buna ek olarak Türkiye'nin bölgesel ve yatay programlardan da yararlandığı hatırlatılıyor. Türkiye'nin yapması gereken hazırlıklarda IPA 2007 programı kapsamında kaynak dağıtımını riske düşürecek şekilde geç kaldığı, bu gibi olumsuzlukların yaşanmaması için proje ve program zamanlamalarının daha düzgün bir şekilde hazırlanması gerektiğine dikkat çekiliyor.

1. Siyasi Kriterler

1.1. Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü

14 Mart 2008'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı AKP'nin kapatılması ve 71 parti görevlisinin beş yıl süresince siyasi bir partiye mensup olmaktan men edilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açmıştır. Partiye yönelik iddialar AKP'nin laiklik karşıtı fiillerin odağı haline geldiğine ilişkindi. 30 Temmuz'da Anayasa Mahkemesi partiyi kapatmak için gerekli oy çoğunluğuna ulaşamamış, ancak partinin cumhuriyetin laiklik ilkesine karşı faaliyetler yürüttüğünü kabul etmiş, partiye aktarılan devlet kaynaklarının %50'sinin kesilmesine karar vermiştir.

Anayasa'nın 68 ve 69. maddeleri ve siyasi partiler yasasına göre 16 Kasım 2007'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı DTP'nin kapatılması ve partinin eski ve mevcut üyelerinden 221 kişinin beş yıl süresince siyasi bir partiye mensup olmaktan men edilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açmıştır. Parti ülkenin birlik ve bütünlüğüne karşı faaliyetlerde bulunmaktan suçlanmaktadır.

2007 yılında "Ergenekon" olarak adlandırılan suç örgütüne ilişkin olarak başlatılan soruşturmalarda emekli ordu mensupları da dahil olmak üzere bazı kişiler tutuklanmıştır. 14 Temmuz 2008'de açıklanan Ergenekon iddianamesinde bu örgütün, terör örgütü kurarak hükümeti devirmeye çalışmak ve şiddet eylemleriyle hükümetin işleyişini zayıflatmak amacıyla olduğu yer almaktadır. Soruşturmalar devam ederken basında, siyasi ve yasal çevrelerde kişilerin savunma hakkına uyulmadığı ve iddianame bulunmamasına karşın gözaltında tutma sürelerinin gerektiğinden uzun tutulduğuna dair şikayetler yer almıştır.

Anayasa

- Hükümet, bir grup akademisyene 1982 Anayasası'nı gözden geçirme görevini vermiştir. Ancak herhangi bir taslak anayasa ne parlamento ne de kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Yeni anayasanın tartışılması için bir zaman çizelgesi de belirlenmemiştir.
- Ancak Şubat 2008'de TBMM Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerini değiştirerek üniversitelerde başörtü yasağını kaldırmıştır. BU değişiklik AKP, MHP ve DTP'nin destekleriyle gerçekleştirilmiştir. CHP'nin bu kararın iptali için yaptığı başvuru sonucunda karar Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

TBMM

- Meclis 116 yasa taslağını kabul etmiştir. Hükümet 397; TBMM'nin diğer üyeleri ise 313 yasa taslağı sunmuştur.
- Mart 2008'de Seçim Yasası'nda yapılan değişiklikle yurtdışında yaşayan vatandaşların parlamento seçimlerine katılımı olanaklı hale getirilmiştir. Ancak CHP'nin temyiz dosyasının incelenmesi sonucunda Anayasa Mahkemesi posta ile oy kullanmanın Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vermiştir.

- 2008'de CHP bazıları AB demokratikleşme reformlarıyla ilintili olan toplam 16 yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Cumhurbaşkanlığı

- Cumhurbaşkanı siyasi aktörler ve sivil toplum arasında bir uzlaştırıcı rol oynamıştır. AB reformlarının hızlandırılması için hükümete çağrıda bulunmuştur.
- Dış politikada etkin bir rol almıştır. Eylül 2008'de Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın daveti üzerine ilk defa bir Türk Cumhurbaşkanı Ermenistan'a ziyarette bulunmuş ve böylece ikili ilişkilerin normalleştirilmesi yolunda ilk adımlar atılmıştır.

Hükümet

- Siyasi gücüne rağmen hükümet siyasi reformları sürdürme yönünde kararlılık göstermemiştir.
- 1 Eylül 2008'de duyurulan taslak Ulusal Program'ın sivil toplum ve muhalefet partileriyle danışılması süreci devam etmektedir.
- AB Genel Sekreterliği'nin kadro ve diğer kaynakları kısıtlıdır, bu konuda bir iyileşme olmamıştır.
- Yerel yönetimlerle ilgili olarak TBMM Mart 2008'de Belediyeler Yasası'nı kabul etmiş, bu yasaya göre 43 yeni ilçe, 239 belediye birleştirilmiş ve 863 belediye ise ortadan kaldırılmıştır.
- Temmuz 2008'de TBMM belediyelerin gelirini artırmak üzere yasa değişikliği yapmıştır.
- Kamu Yönetimi Çerçeve Yasası'nın uygulamaya konulması ile ilgili bir ilerleme kaydedilmemiştir.
- Vatandaşların yerel yönetime katılımını artırmaya yönelik şehir meclisleri ancak birkaç şehirde düzgün işlemektedir. Kent konseyi yapısının güçlendirilmesi ve saydamlığın artırılması gereklidir.
- Cumhurbaşkanı'nın reformların sürdürülmesi çağrılarına karşın hükümet kararlı ve kapsamlı bir siyasi ve anayasa reform programı oluşturmamıştır.
- Ana siyasi partiler arasındaki diyalog eksikliği siyasi kurumların işleyişini olumsuz etkilemiştir.
- Yerel yönetimle ilgili yeni yasalar uygulamaya konmalı ve yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmelidir.

Kamu Yönetimi

- Kamu yönetimi reformu alanında sınırlı bir ilerleme sağlanmıştır.
- Aşırı bürokrasinin azaltılması için bütün kamu idarelerinin ortak bir veri tabanı (KPS) kullanmasına başlanmıştır. İşe alım ve terfi süreci bağımsız bir makam tarafından düzenlenen sınavlara tabi olmakla birlikte üst düzey atamalarda siyasi kararlar alındığına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır.
- Kamu yönetiminde süreçlerin basitleştirilmesi, yasal etki analizlerinin yapılması, saydamlığın artırılması, eşgüdümün sağlanması konularındaki ilerlemeler yetersizdir.
- Strateji geliştirme birimleri güçlendirilmelidir.
- Kamu Maliyesi Yönetimi ve Denetim Yasası'nın tam olarak uygulanması sağlanmalıdır.
- Kamu Yönetimi Yasası taslağı hazırlanarak TBMM'ye gönderilmemiştir. Kamu Yönetimi çağdaşlaştırılmalıdır.

Sivil - Asker İlişkisi

- Silahlı kuvvetler resmi ve gayri resmi yollardan siyasi etki uygulamaya devam etmiştir.
- Yüksek rütbeli ordu mensupları ulusal ve dış politika alanında, Güney Doğu Anadolu, laiklik, siyasi partiler ve Kıbrıs gibi kendi yetkilerini aşan konularda fikirlerini açıklamaya devam etmiştir.

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) rol ve görevlerini tanımlayan ve askere geniş bir hareket alanı tanıyan hükümler içeren TSK İç Hizmet Kanunu ve MGK Kanunu'nun değiştirilmeleri konusunda bir gelişme kaydedilmemiştir.
- Jandarmanın sivil alandaki faaliyetleri üzerindeki sivil denetim konusunda bir gelişme kaydedilmemiştir.
- Basına sızan andıçta AB de dahil olmak üzere yabancı kuruluşlardan mali kaynak alan sivil toplum kuruluşları listelenmiştir. Bu andıcın varlığı TSK tarafından reddedilmemiştir.
- 1997 EMASYA (Emniyet Asayiş Yardımlaşma) Protokolü değişmemiştir ve hala yürürlüktedir.
- TBMM'nin askeri bütçe ve harcamalar üzerindeki denetiminin güçlendirilmesi konusunda ilerleme sağlanamamıştır. TBMM TSK'nın program ve projelerini incelememektedir.
- Birçok satın alma projesinin karşılandığı Savunma Sanayi Destek Fonu bütçe dışında fonlanmaktadır.
- Sayıştay askeriye ait varlıkların denetimini yapmamaktadır.
- Güvenlik kurumlarına iç denetim sağlayacak olan 2003 tarihli Kamu Maliyesi Yönetimi Yasası tümüyle uygulamaya konulmamıştır.

Adli Sistem

- Haziran 2007'de faaliyete geçmesi öngörülen bölgesel temyiz mahkemelerinin kurulmasına ilişkin bir ilerleme kaydedilmemiştir.
- Yargının tarafsızlığı hakkında kaygılar sürmektedir. Üst düzey yargı görevlilerinin yaptığı siyasi yorumlar davalarla ilgili tarafsızlıklarına ilişkin şüpheye neden olmuştur.
- Şemdinli davası Yargıtay kararı üzerine Van askeri mahkemesine devredilmiş, burada alınan karar sonucunda sanık serbest bırakılmıştır.
- Yargı sistemi reform stratejisi taslağı olumlu bir gelişmedir. Adalet Bakanlığı sivil toplum da dahil olmak üzere bütün taraflarla danışma sürecini devam ettirmelidir.

Yolsuzlukla Mücadele

- GRECO'nun 2005 değerlendirme raporlarında yer alan önerilerin ancak 1/3'ü uygulamaya konulmuş; en önemli değerlendirmeler dikkate bile alınmamıştır.
- Hükümet kapsamlı bir yolsuzlukla mücadele stratejisi hazırlamamıştır.
- Toplu konutlar idaresi, belediyeler ve üniversitelerle ilgili yolsuzluk olayları basında da sıklıkla yer almıştır. Sadece bazı kuruluşlardaki yolsuzluklar inceleme altına alınmıştır.
- Almanya'da Deniz Feneri yolsuzluk davasıyla ilgili olarak Frankfurt Bölge Mahkemesi üç yöneticinin toplanan bağışları suiistimal ettiğine karar vermiştir. Mahkeme toplanan kaynakların bir bölümünün Türkiye'deki bazı kuruluşlara aktarıldığını belirlemiş, bunun üzerine görevlendirilen Ankara Savcılığı Adalet Bakanlığı'ndan ilgili belgeleri Alman mahkemesinden temin etmesini istemiştir.
- Milletvekillerinin dokunulmazlığının sınırlandırılması konusunda bir ilerleme sağlanmamıştır.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir kararında dokunulmazlıkların hangi koşullarda kaldırılabilceğine ilişkin bir tanım olmadığını tespit etmiştir.
- Seçim kampanyalarının finansmanı ile ilgili yasa bulunmamaktadır.
- Sayıştay Kanunu kabul edilmemiştir.
- TBMM'nin kamu harcamalarını denetleme yetkisi artırılmamıştır.
- Yolsuzluk genel bir sorun olmaya devam etmektedir.
- Yolsuzlukla mücadele konusunda bir strateji, eylem planı ve eşgüdüm mekanizması olmaması büyük bir sorundur.

1.2. İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması

Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna Uyum

- BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesine ek İhtiyari Protokol (OPCAT) halen onaylanmamıştır.
- Birleşmiş Milletler (BM) Özürlü Kişilerin Hakları Sözleşmesi onaylanmamıştır.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin üç ek protokolü onaylanmamıştır.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini belirleyen 266 karar almıştır.
- AİHM'ye yapılan başvurularda artış olmuştur. Davaların büyük çoğunluğu adil yargılanma ve mülkiyet hakları konularındadır.
- AİHM kararlarının büyük bir çoğunluğu uygulamaya geçirilmeyi beklemektedir.
- G.Kıbrıs-Türkiye davasında K.Kıbrıs'ta yaşayan Rumların mülkiyet haklarıyla ilgili sınırlamalar ve kayıp kişilere ilişkin AİHM kararı uygulanmayı beklemektedir.
- Hrant Dink davasıyla ilgili soruşturma komitesi raporunda cinayette emniyet güçlerinin eşgüdüm eksikliği ve hatalarının olduğu tespiti yapılmıştır. Bu bulguların takibi yapılmalıdır.
- İnsan Hakları Danışma Kurulu 2004 yılından beri faaliyet göstermemektedir.
- Ombudsman makamı halen kurulmamıştır.
- İnsan hakları savunucuları çalışmalarını yüzünden cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalmakta, bazıları da radikal görüşlü gruplar tarafından tehdit edilmektedir.
- İnsan haklarının güçlendirilmesi için gerekli kurumsal yapı yetersizdir ve bağımsız değildir.

Medeni ve Siyasi Haklar

- İşkence ve kötü muamelenin engellenmesi için gösterilen çabalar yetersizdir.
- Sivil toplum kuruluşlarına (STK) özellikle gözaltı mekanları dışındaki alanlarda işkence ve kötü muamele maruz kalındığı belirtilerek yapılan şikayetlerde artış olmuştur.
- 2007 yılında polisin yasal yetkilerini düzenleyen yasadaki değişiklikler polisin direnişle karşılaşmaması halinde güç kullanmasını engelliyor. Ancak olağan kimlik kontrolleri yaparken polisin kişilere kötü muamele ettiği vakalar olduğu belirlenmiştir.
- Avukat huzurunda alınmamış ya da hakim önünde onaylanmamış ifadelerin kullanımı yasaklanmış olmasına karşın, bu ifadelerin mahkemelerce delil olarak kullanıldığı belirlenmiştir.
- Son günlerde bir kişinin gözaltında işkence görerek hayatını kaybetmesi nedeniyle Adalet Bakanlığı kamuoyundan özür dilemiştir. Ancak insan hakları suçlarının cezasız kalması endişe vericidir.
- İşkence ve kötü muamele iddiaları duruşmaların etkin bir şekilde yürütülmemesi nedeniyle zamanında açığa kavuşturulamamaktadır.
- Adli Tıp makamının ISO standart belgesi almak üzere yaptığı çalışmalar bu kurumun raporlarının güvenilirliğini artıracaktır.
- Şehirlerde tutukluların istekleri üzerine hemen avukat sağlanırken, kırsal bölgelerde tutuklulara avukat sağlanamamaktadır.
- Hapishanelerin fiziki koşulları iyileşmeye devam etmektedir. Kadro eğitiminde gelişme sağlanmaktadır.
- Hapishane denetimleri OPCAT'e uygun değildir.
- Tutukluların yazışmalarındaki kısıtlamalar sürmektedir.
- Tutukluların sayısı hapishanelerin kapasitesini aşmaktadır.

- Ağırlaştırılmış ömür boyu hapse mahkum tutuklulara hücre hapsi uygulaması sürmektedir.
- Hapishane kadrolarının mahkumlara kötü muamelelerinin ancak bazıları yargıya aktarılmaktadır.

İfade özgürlüğü alanında:

- Ceza Yasası'nın 301. maddesi üzerindeki değişiklik yalnızca bazı kelimelerin değiştirilmesiyle yapılmış ve azami ceza süresi kısaltılmıştır. Dava açılabilmesi için Adalet Bakanlığı'nın onayının alınması gereği, bu yasa maddesinin siyasi olarak kullanılmasına olanak sağlayabilir.
- İfade özgürlüğüyle ilgili Türk Ceza Yasası'nın 215, 216 ve 217. maddeleri ve Anti-Terör Yasası endişe kaynağı olmayı sürdürmektedir.
- Türk hakim ve savcıların Kürt sorunuyla ilgili olarak "şiddete teşvik" ve "kamu yararı" koşullarını alanları oldukça geniş yorumlamaktadır. Bu, AİHM'nin ifade özgürlüğüyle ilgili içtihatına aykırıdır.
- DTP'li 53 belediye başkanının yargılandığı dava sonucunda alınan karar temyiz edilememektedir.
- İnternet siteleri sık sık yasaklanmaktadır. Youtube sitesi defalarca kapatılmıştır.
- Polis İstanbul Taksim meydanında 1 Mayıs gösterilerine katılan kişi ve sendika temsilcilerine orantısız güç uygulamış; yalnızca iki polis cezalandırılmıştır.
- Mart ayında Hakkari, Yüksekova ve Van'da Nevruz kutlamaları, göstericilere şiddet uygulanmasıyla sona ermiş, Van'da üç kişi hayatını kaybetmiştir. Soruşturma dosyası Van Başsavcılığında bekletilmektedir.
- Polise gösterilerde orantısız güç kullanımına ilişkin soruşturma açılması valilik yetkisindedir. Birçok vakada delil yetersizliği ileri sürülerek soruşturma açılması engellenmiştir.

Dernek kurma ve barışçı toplanma özgürlüğü alanında

- Örgütlenme özgürlüğü Şubat 2008'de Dernekler Yasası'nda yapılan değişikliklerle genişletilmiştir.
- Yurtdışından (AB fonları da dahil) mali bağış sağlayan derneklerin bunu ayrıntılı belgelerle ilgili makamlara bildirme zorunluluğu dernekler üzerine yük getirmektedir.
- Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da Bazı sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri güvenlik güçlerince kamerayla kaydedilmektedir.
- Türk-Ermeni İş Geliştirme Konseyi'nin kaydı İstanbul Valiliği tarafından yeterli yasal gerekçe göstermeksizin reddedilmiştir.
- İstanbul Valiliği'nin başvurusu üzerine mahkeme lezbiyen, gay, biseksüel ve transeksüel derneği Lambda İstanbul'un kapatılmasına karar vermiştir.
- İstanbul Valiliği Amnesty International'ı yasadışı para toplamaktan suçlamış, İdari Mahkeme ise bu kuruluş lehine karar vermiştir. Valilik bu kararı temyiz etmiştir.
- AKP ve DTP'nin kapatılması istemiyle açılan davalar siyasi partileri kapsayan yasaların siyasetçilere düşünce özgürlüğü ve örgütlenme konularında devlet müdahalesine karşı yeterli düzeyde koruma sağlamadığını göstermektedir.
- Bu davalar siyasi partilerle ilgili yasaların Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu tarafından da belirtildiği gibi, AİHM kararları ve AB üye ülkelerindeki uygulamalar paralelinde değiştirilmesi gereklidir.
- STK'lar ve hükümet arasındaki diyalogun bir yasal çerçevesi bulunmamaktadır.
- Aleviler eğitim ve ibadet yerleriyle ilgili sorun yaşamaya devam etmektedir.
- Alevi bir ailenin çocuğunun zorunlu din derslerine katılmasıyla ilgili olarak AİHM'ne yaptığı başvuru sonucunda mahkeme Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 no.lu protokolünün 2. maddesine uyum sağlaması gerektiğine karar vermiştir. Bu karar uygulamaya konulmalıdır.

- Ağustos 2008'de AİHM kararının uygulamaya konulmadığı ve Alevi Federasyonu okul kitaplarındaki Alevilikle ilgili bilgilerin gerçeğe uymadığını belirterek AİHM'ye başvurmuştur.
- Cem Evleriyle ilgili iki dava mahkemede sonuçlandırılmayı beklemektedir.
- İki Protestan Kilisesi ve bir Yehova Şahitleri toplantı evinin ibadet mekanı olarak tescili gerçekleştirilmemiştir.
- Misyonerler, ülke bütünlüğüne bir tehdit olarak algılanmaya devam etmektedir.
- Gayri Müslim din adamlarının eğitime ve yabancı din adamlarının çalışma izinlerine dair kısıtlamalar sürmektedir.
- Heybeliada Rum Ortodoks Ruhban Okulu açılmamıştır.
- Rum Ortodoks Patriği "Ekümenlik" unvanını kullanamamaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Haklar

Kadın hakları alanında

- Cinsiyet eşitliğinin sağlanmasındaki güçlükler sürmektedir.
- Kadınların iş yaşamına katılımı OECD ve AB ülkeleri arasında en düşük seviyededir.
- Kadınların ulusal ve bölgesel düzeyde siyasi hayata katılımı çok düşüktür.
- Diyanet İşleri'nin web sitesinde STK'lar tarafından kadınlara yönelik ayrımcılık olarak algılanan ifadeler yer almaktadır.
- Kadınların eğitime erişimi OECD ve AB ülkeleri arasında en düşük seviyededir.
- Aile içi şiddet, namus cinayetleri ve zorla erken evlilikler sorun olmaya devam etmektedir.
- Temyiz mahkemesi ancak aile kararı olduğunun anlaşılması halinde namus cinayeti olduğuna karar verileceğini açıklamış ve karar eleştirilmiştir.
- Kadın sığınma evlerinin sayısının çoğaltılması gerekmektedir.
- Cinsiyet Eşitliği Makamı ve TBMM Cinsiyet Eşitliği Komitesi hala kurulmamıştır.
- STK'lar hükümetin cinsiyet eşitliği politikasının yönü ve uygulamasıyla ilgili danışma sürecinin sağlıklı işletilmediğini belirtmiştir.

Çocuk hakları alanında

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun çocuklara karşı aile içi şiddet, suiistimal edilen çocuklar, ve sokaklarda yaşayan ve çalışan çocuklarla ilgili araştırmasının verileri kamuoyuna açıklanmamıştır. Bu veriler açıklanmalıdır.
- "E-Okul" veritabanı 6-14 yaş arasında 450 bin çocuğun okula gitmediği belirlemiştir.
- Ailelerinden ayrı çocukların bakım ve korumasıyla ilgili koşullar iyileştirilmelidir.
- Çocuk istihdamı engellenmeli, yasadaki eksiklikler giderilmelidir.
- Çocuk mahkemelerinin sayısı yetersizdir.
- Gözaltında tutulan çocuk sayısında artış olmuştur. Gözaltı merkezlerinin koşulları iyileştirilmelidir.

Özürü hakları alanında

- Özürü kişiler kamu hizmetlerinden yeterli düzeyde yararlanamamaktadır.
- Fiziksel ve akli özürü kişilerle ilgili istatistiklerin yetersiz oluşu bu alanda politikaların oluşturulmasını güçleştirmektedir.

Sendikal haklar alanında

- Sendikalar, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası'yla ilgili değişiklikler gerçekleştirilmemiştir.
- Türkiye sendikal haklarda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmeleri ve AB standartlarına uymalıdır.
- Sosyal diyalog mekanizmaları zayıftır.

Ayrımcılıkla savaş politikaları alanında

- Türk Ceza Yasası'ndaki "kamu ahlakına aykırı" ve "teşhircilik" kavramları farklı cinsel tercihleri olan kişilere karşı ayrımcılık uygulanmakta kullanılmaktadır. Lambda İstanbul Derneği genel ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle İstanbul Valiliği tarafından kapatılmıştır.
- Transseksüeller polis de dahil olmak üzere fiziki saldırılara maruz kalmaktadır.
- Eşcinsel düşmanlığı fiziki ve cinsel şiddet saldırılarıyla sonuçlanmaktadır. Bu tür iddialar anında ve etkin bir şekilde soruşturmayla tabi tutulmalıdır.

Mülkiyet hakları alanında

- Şubat 2008'de kabul edilen Dernekler Yasası üçüncü kişilere satılan ya da üçüncü kişiler tarafından kullanılmakta olan mülkleri kapsamamaktadır.
- Temmuz 2008'de AİHM Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Büyükkada'daki yetimhane binasının mülkiyetinin bedeli ya da karşılığı verilmeksizin sahibinden alınmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğuna karar vermiştir.
- Süryanilerin mülkiyet sorunları çözümlenmemiştir.

Azınlık Hakları, Kültürel Haklar ve Azınlıkların Korunması

Azınlık hakları alanında

- Türkiye'nin azınlık hakları konusuna Lozan Antlaşması çerçevesindeki yaklaşımı bazı Türk vatandaşlarına etnik, din ve dil kökenlerine göre özel haklar verilmesini engellememelidir.
- Türkiye'nin BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ne (ICCPR) azınlıkların hakları konusunda koyduğu çekince ve BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne (ICESCR) eğitim hakkı konusunda koyduğu çekince endişe vericidir.
- Türkiye Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi'ni ve Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı'nı imzalamamıştır.
- Rum azınlıkların eğitim ve mülkiyet hakları sorunları devam etmektedir.
- Türkiye kültürel çeşitlilik ve azınlık haklarının korunması alanında ilerleme sağlamamıştır.

Kültürel haklar alanında

- Türkçe dışında yayın yapan 4 yerel televizyon ve radyo kanalı kapatılmıştır.
- Türkçe dışındaki dillerde yayın süreleri kısıtlı olmaya devam etmektedir.
- Kürtçe öğreten eğitim programlarına izin verilmemektedir.
- Polis ve RTÜK Kürtçe yayınları sıkı bir şekilde denetlemektedir.
- Kürtçe yayınlar zaman, altyazı ve Türkçe'ye tercüme zorunluluğu gibi önemli kısıtlamalarla yapılmaktadır. Bu kısıtlamalar ticari açıdan zorluklara sebep olmaktadır.
- Anadili Türkçe olmayan çocuklar anadillerini Türk eğitim sistemi çerçevesinde öğrenememektedirler.

- Türkçe konuşmayanların kamu hizmetlerine erişimi önündeki engellerin aşılmasına yönelik önlem alınmamıştır.
- Siyasi Partiler Yasası'na göre siyasette Türkçe dışındaki dillerin kullanımı hala yasaktır.

Romanlar

- Romanların sorunlarıyla ilgili ilerleme kaydedilmemiştir.
- Yabancıların Seyahat ve Yerleşme Yasası'nda değişiklik yapılmamış olması Türk olmayan çingeneler ve ülkesiz kişilere karşı ayrımcılığı teşvik etmektedir.
- Romanlar ile ilgili kapsamlı bir strateji hazırlanmalıdır.
- Romanlar eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimde ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır.
- Romanların ikamet ettiği bölgelerin yıkımı devam etmektedir.

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde durum

- AB terörist gruplar listesinde yer alan PKK bölgede ve Türkiye'nin diğer bölgelerinde saldırılarına devam etmiştir.
- Mayıs 2008'de hükümet Güneydoğu Anadolu kalkınma programının ana hatlarını duyurmuş ve bölgeye ayrılan toplam fonu 14 milyar €'ya çıkarmıştır.
- Bölgedeki mayınlar güvenlik konusunda endişe yaratmaktadır.

Mülteci ve yerlerinden edilmiş kişiler (IDP)

- Terör Eylemlerinden Kaynaklanan Zararların Tazminine Yönelik Yasa'nın uygulanmasında ilerleme sağlanmıştır. Ancak kadro eksikliği nedeniyle inceleme ve tazminat ödemelerinde gecikmeler olmuştur.
- Yerlerinden edilmiş kişilerin ekonomik ve sosyal koşulları olumsuzdur. Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimleri yetersizdir.
- Güvenlik koşulları ileri sürülerek köye dönüş projeleri hayata geçirilmemiştir.
- Yerlerinden edilmiş kişilerin sorunlarına ilişkin bir ulusal strateji bulunmamaktadır.
- Köy koruculuğu sisteminin kaldırılması konusunda bir ilerleme sağlanamamıştır.

1.3. Bölgesel Sorunlar ve Uluslararası Yükümlülükler

Kıbrıs

- Türk hükümeti Kıbrıs sorununun BM himayesi altında çözümüne bağlılığını ifade etmeye devam etmiştir.
- AB Bakanlar Konseyi'nin Aralık 2006'da verdiği karardan bu yana Türkiye Ek Protokol'ün tamamıyla uygulamaya geçmesine yönelik hiçbir ilerleme kaydetmemiştir.
- Bu karardan sonrasında Türkiye ile G.Kıbrıs arasındaki ikili ilişkilerin normalleşmesi konusunda ilerleme sağlanamamıştır.
- Türkiye, G.Kıbrıs'ın birçok uluslararası örgüte üyeliğini ve ayrıca Konvansiyonel Silahlar ve Çift Kullanımlı Malzeme ve Teknolojinin İhracat Denetim Kurallarına ilişkin Wassenaar Anlaşması'na katılımını veto etmeye devam etmektedir.

Sınır Anlaşmazlıklarının Barışçıl Çözümü

- Türkiye ve Yunanistan ikili ilişkiler kurma yönünde çaba harcamaya devam etmişlerdir. İyi komşuluk

ilişkileri keşif görüşmelerinin kırkincısı Temmuz 2008'de Atina'da gerçekleşmiştir. Askeri düzeyde görüşmeler de devam etmektedir.

- Yunanistan, Türkiye tarafından devam eden hava sahası ihlalleri konusunda resmi şikayette bulunmuştur.
- Türkiye, tam üyesi olduğu Barselona Süreci: Akdeniz İçin Birlik oluşumunun Temmuz 2008'deki ilk toplantısına katılmıştır.
- Türkiye, Batı Balkanlar'da olumlu rol oynamaya devam etmekte ve diğer genişleme ülkeleriyle ilişkilerini iyi tutmaktadır.

2. Ekonomik Kıstaslar:

2.1. Pazar Ekonomisinin İşleyişi

Ekonomi Politikası Temel Unsurları

- Komisyon ve uluslararası finans kuruluşlarıyla kararlaştırılan politikalar uygulanmış, Uluslararası Para Fonu (IMF) stand-by anlaşması Mayıs 2008'de başarıyla bitirilmiştir.
- Aralık 2007'da Komisyon'a iletilen "Katılım Öncesi Ekonomik Programı" yeni reformlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.
- Reformlara ilişkin karar süreçleri zaman zaman iç politika krizleri dolayısıyla sekteye uğramıştır.
- Yeni hükümet programında ekonomik programın eşgüdümü Başbakan Yardımcısı'na verilmiştir ancak bu yeni uygulama bütçeleme ve orta vadeli ekonomik politika kararlarının alınması sürecine bir fayda sağlamamıştır.
- Kararların bazen kısa vadede ve bir defaya mahsus olarak alındığı izlenimi edinilmiştir. Kararlara ait etki raporları ya bulunmamaktadır, ya da eksik veya kısmi bilgilere dayanmaktadır.

Makroekonomik İstikrar

- Yıllık Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) büyümesinde, tarımdaki kuraklık nedenli küçülme ve toplam talep zayıflığı sonucunda yavaşlama kaydedilmiştir. Büyüme 2006'da %6,9 iken 2007'de %4,6, 2008'in ilk yarısında %4,2 olarak belirlenmiştir.
- İç talep eksikliğinin esas nedenleri izlenen sıkı para politikası, yüksek faizler ve düşük kredilerdir.
- Toplam talep zayıflığı, küresel piyasalardaki belirsizlik ve iç politikadaki gelişmeler sonucu yavaşlayan ekonomik büyümeye rağmen, Türkiye ekonomisinin genel performansı birkaç yıl öncesine göre çok daha sağlam temelli ve esnek bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamıştır.
- Cari açığın GSYİH'ye oranı 2006 yılında %6,2, 2007 yılında %5,7 iken özellikle petrol fiyatlarındaki ciddi artış nedeniyle 2008'in ilk yarısında %6,3'e çıkmıştır.
- Türkiye cari açığın finansmanını sağlayabilmektedir; uzun vadeli sermaye girişleri ve artan doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde yakın dönemde yabancı para rezervinde artış sağlanmıştır.
- 2008 Ekim ayı ortası itibarıyla küresel mali çalkantıların Türkiye ve Türk bankalarına etkisi sınırlı olmuştur, ancak dış borç stokunun büyüklüğü ve özel sektörün dış finansman bağımlılığı yatırım piyasalarına karşı hassasiyeti artırmaktadır.
- Türkiye finans makamlarının eşgüdümlü çalışması, ihtiyatlı düzenlemeler, bankacılık sektörünün yüksek risk bilinci ile para ve maliye politikalarının tutarlı uygulanışı gelişmelere etki etmiştir.

- İşsizlik oranı %10 ile %11 arasındadır. Genç nüfustaki işsizlik oranı ise %20 civarındadır. İş piyasasındaki arz ve talebin beceriler noktasında birbirini karşılamıyor oluşu ve işe alım/işten çıkarma maliyetlerinin yüksek oluşu istihdam artışının önünde engeldir.
- 2007 yıl sonu enflasyonu %8,4 ve 2008 yıl ortasında ise %10,6 ile hedeflenen oranların üzerinde seyretmiştir. Bunun kısmen nedeni hızla yükselen gıda ve enerji fiyatlarıdır. Fiyat istikrarı geçtiğimiz yıl içinde dış etkenlere de bağlı olarak zayıflamıştır.
- Mali performans, 2007 hedeflerine ulaşamamasına rağmen tatmin edicidir.
- IMF stand-by anlaşmasının bitişi ve ekonomi politikalarının geleceğinin belirsiz oluşu izlenimi, mevcut mali kriz şartlarında kuvvetli bir mali çıpayı gerekli kılmaktadır.
- Mali saydamlığı sağlama yönünde alınan tedbirler sürdürülmüştür. Maliye Bakanlığı bünyesinde çeşitli eşgüdüm ve kontrol organları kurulmuştur.
- Uygulanan kuvvetli istikrar programının ardından hedeflenen büyüme artışı, istihdam yaratma ve yapısal reformları hayata geçirmek için kamu harcamalarını artıran politikalar izlenecektir. Bu hedefler ile fiyat istikrarı ve cari açığın küçültülmesi hedefleri arasındaki dengenin kurulması aşaması zorlu olacaktır.

Pazardaki Güçlerin Etkileşimi

- Pazar izleme ve denetleme makamlarının bağımsızlığı, bazı aksaklıklara rağmen büyük ölçüde korunmuştur. Bu alanda birkaç yıldan beri ilk defa, özellikle fiyat serbestleştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmiştir.
- Elektrik ve gaz fiyatları 2008'in Ocak ve Haziran aylarında gerçek maliyetleri daha iyi yansıtabilecek şekilde yükseltilmiştir. Bu sektörlerdeki fiyat sübvansiyonları, kamuya ait bazı elektrik şirketlerinin 2008 yılı sonunda özelleştirilmesi hedeflenerek bitirilmiştir.
- Hükümet ve yerel yönetimler bazı mahsullerin ve ekmek, ilaç gibi tüketim maddelerinin fiyatlarını kontrol altında tutmaya devam etmişlerdir.
- Özelleştirme çalışmaları devam etmesine rağmen özel sektörün GSYİH'ya oranı 2008 ortası itibarıyla yaklaşık %89 olarak sabit kalmıştır. 2007 ortasından 2008 ortasına kadar özelleştirme gelirleri 5 milyar €'ya ulaşmıştır. Petkim, Devlet Demir Yolları İzmir Limanı, TEKEL özelleştirmeleri ile Türk Telekom'un %15'inin halka arzı, özelleştirmede kaydedilen en önemli gelişmelerdir.

Pazara Giriş ve Pazardan Çıkış

- İş yerini kayda geçirme sürecini kolaylaştırma çalışmaları 2007'de de devam etmiştir. İş kurma ve lisans alma işlemlerinde, madencilik sektörünü de içeren yeni yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- Bankacılık ve sermaye piyasalarına giriş, yeni lisans dağıtılmaması dolayısıyla, yalnız birleşme ve satın alma şeklinde mümkün olabilmiştir.

Yasal Sistem

- Mülkiyet hakları yönetmeliği de dahil olmak üzere iyi işleyen bir yasal sistem mevcuttur, ancak geçtiğimiz yıl hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir.
- Ticari mahkeme hakimlerinin uzmanlaşması yetersiz görünmektedir, bu da mahkemelerin çalışma sürelerini uzatmaktadır.
- Davaların mahkeme dışı çözüm mekanizmaları yetersiz kalmaktadır.

Mali Sektörün Gelişimi

- 2007-2008'de finans sektörü yıllık ortalama %18 oranında düzenli olarak büyümüştür.
- Geniş çaplı dış yatırımları kendine çekmeyi başarmıştır. Bankacılık sektörü mali varlıklarında yabancı payı 2008'in ilk çeyreğinde %26 büyüme göstermiştir.
- Merkez Bankası finans sektöründeki gelişmeleri daha yakından izlemek için çaba sarfetmiştir.
- Türk Ticaret Kanunu'nun kanunlaştırılmasındaki gecikme Merkez Bankası'nın risk değerlendirme kapasitesin için engel teşkil etmektedir.
- Türk Ticaret Kanunu'nun kabulüne öncelik verilmelidir.
- 2007-2008'de yaşanan çeşitli istikrarsızlık dönemleri karşısında finans sektörü esnekliğini korumuştur.

2.2. AB pazarındaki aktörlerle ve rekabet baskısıyla baş edebilme kapasitesi

İşleyen Pazar Ekonomisinin Varlığı

- Makroekonomik istikrar geniş ölçüde korunmuştur. Son dönemde mali piyasalarda meydana gelen çalkantılar iş çevrelerinde endişelere yol açmakla birlikte ekonominin şoklarla baş edebildiğini göstermiştir.
- Şirketlerin iş kurabilmesi için gereken idari işlemler basitleştirilmiş, kurumsal gelir vergisi ve şahsi vergiler düşürülmüş, vergi yönetimi geliştirilmiş ve böylece yatırım ortamı iyileştirilmiştir.

İnsan Kaynağı ve Fiziki Altyapı

- Eğitim alanındaki reform programı, 2007-2013 Ulusal Kalkınma Planı'nın bir parçası olarak uygulanmaya devam edilmiştir.
- Uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında yüksek eğitime katılım düşük seviyelerdedir.
- Okul çağına gelmiş çocukların yaklaşık %10'u ilköğretim sistemine dahil değildir.
- Özellikle tarım sektörünün küçülmesi ve eğitimin yetersizliği dolayısıyla iş gücü piyasasında arz ve talep uyumsuzluğu görülmektedir.
- Hükümet Mayıs 2008'de genç işçileri, kadınları ve özürülleri teşvik amaçlı istihdam paketini uygulamaya koymuştur.
- Hükümet 2008 yılını kayıt dışı istihdamla mücadele yılı olarak ilan etmiştir. Bu konu genel olarak zorluklar arz etmektedir fakat çözüme yönelik bir dizi reform masaya konmuştur.
- İç ve dış yatırımlar sağlam bir tablo sergilemektedir.
- Doğrudan yabancı yatırımlar 2007'de milli gelirin %3'ü oranında, 2008'in ilk yarısında ise milli gelirin %2'si oranında azalmıştır. Yabancı yatırımların %80'i öz sermaye yatırımı, %20'si ise emlak alımları şeklinde olmuştur.
- Altyapı yatırımları yıllardan beri kamu maliyesini konsolide etmek ihtiyacı ve düşük öncelikli harcamaların kısılması dolayısıyla eksik kalmıştır. Altyapının yetersiz oluşu ekonomik faaliyetleri etkilemektedir.
- Yeni hükümet altyapı yatırımlarını destekleme girişimlerinde bulunmaktadır.

Sektör ve İşletme Yapısı

- Tarımın GSYİH'ye oranı 2006'daki %8,3'lük seviyeden 2007'de %7,7'lik seviyeye gerilemiştir. GSYİH'nin %31'i sanayi, %60'ı ise hizmet sektörü tarafından üretilmektedir.
- İstihdam artışı en çok hizmet sektöründe kaydedilmiştir.
- Kayıt dışı işletmelerin yaygınlığı özellikle KOBİ'lerin finans hizmetlerine ve bilgi kaynaklarına erişimini engellemektedir.
- Enerji sektörünün yeniden yapılandırılması ve özelleştirilmesi konularında ilerleme kaydedilmiştir.
- Özel sektördeki kuvvetli verimlilik artışı, özelleştirmelerin başını çektiği yeniden yapılandırma sürecinin başarılı olduğunun göstergesidir.

Devletin Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri

- Kurumsal sektörde şeffaflık geliştirilmiş, muhasebe standartları yenilenmiştir ancak yeni Ticaret Kanunu henüz kabul edilmemiştir.
- Devlet yardımlarının ve destek politikalarının saydam olarak izlenememesi ekonominin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.
- Devletin piyasada oynadığı aktif rol azaltılmış da olsa, devlet müdahaleleri rekabet ortamını etkilemeye devam etmektedir.

AB-Türkiye Ekonomik Entegrasyon

- 2006'da Türkiye'nin AB'ye ihracatı toplam ihracatına oranla %56,0 iken 2007'de %56,4'e gerilemiştir.
- AB'den yapılan ithalatın toplam ithalata oranı %42,6'dan %40,4'e düşmüştür; bunun esas nedeni, ithal edilen enerji fiyatlarındaki kuvvetli artışlardır. Türkiye, enerji ithalatını neredeyse sadece AB üyesi olmayan ülkelerden gerçekleştirmiştir.
- AB üye ülkeleri yatırımcıları Türkiye'de yatırım yapmaya devam etmişlerdir.
- Türkiye'deki AB kaynaklı yabancı yatırımın toplam yabancı yatırım oranı 2006'da %82 iken 2007'de %66 dolaylarına inmiştir.
- AB, Türkiye'nin en önemli ticaret ve yatırım ortağı olmaya devam etmektedir.

*